

Ib Møller tekst

Ole Jespersen foto

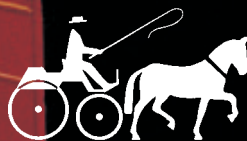
PRÆSENTATION

Råd & vejledning ved
kørsel med hest & pony

Køresporten

Skrift nr. 1 2004

Kulturhistorisk Udvalg

Dansk Køre Forbund
Protector HKH Prinsesse Benedikte

Ib Møller tekst
Ole Jespersen foto

PRÆSENTATION

Råd & vejledning ved
kørsel med hest & pony

Køresporten
Skrift nr. 1 2004
Kulturhistorisk Udvalg

Layout og copyright
Ib Møller og Ole Jespersen

Repro og tryk
Kommunik A/S

Fotografier, hvor ikke andet er nævnt
Ole Jespersen

Gengivelse af skriftet
Tilladt efter godkendelse hos forfatter og fotograf

ISBN 87-91516-00-5
1. udgave, februar 2004
Oplag 2.500 stk.

Præsident
Ib Møller, Assedrupvej 7, 8300 Odder
Tlf. 8655 8744, fax 8655 9744
E-mail art@ib-moeller.dk

Redaktør
Ole Jespersen, Bækkedal 16, 9210 Aalborg SØ
Tlf. 9814 7880, fax 9814 7820
E-mail ole@ekvipage.dk

Indhold

Forord 4

Konkurrencer 5

Discipliner 5

Internationale konkurrencer 5

Nationale konkurrencer 6

Andre konkurrenceformer 6

Historisk tilbageblik 8

Nutidig sport 8

Råd frem for regler 8

Bedømmelsen 9

Kusk 10

Alder 10

Fremtræden 10

Pisk, hilsen og lineføring 11

Samtaler og irttesættelse 12

Påklædning 12

Køreforklæde og regntøj 14

Reklamer 14

Groom, hjælper, passager 16

Alder 16

Grooms 16

Hjælper 17

Passagerer 18

Hest og pony 19

Turn out 19

Soignering 19

Seletøj 21

Vogn- og seletøjstyper 21

Tilpasning 21

Kumter 22

Bringeseler 22

Stavseler 23

Seletøjets enkelte dele 23

Bandager 25

Liner 25

Hovedtøj 25

Pynt 26

Tilretning efter bedømmelse 26

Vogn 27

Vogn typer 27

Alder 27

Krav til hjul og bremses 28

Vognens elementer 28

Lygter 30

Reserve dele og værktøj 30

Helhedsindtryk 31

Litteratur 32

Etiske regler for omgang med heste 33

Tak 34

Den kongelige Stald-Etats ekipage ved Concours de Tradition på Christiansborg Ridebane 2002.

Foto Henrik Køier Andersen.

Forord

Dansk Køre Forbund vil gerne støtte interesserede kuske med råd og vejledning og samtidig hjælpe med at udvikle ekvipagernes kvaliteter.

Det er et krav

- at ekvipagerne er sikre for mennesker og dyr
- at dyrevelfærden fremmes ved at undgå gener eller skader på dyrene.

Det er samtidig et ønske

- at kørekulturen fastholdes og gerne udvikles.

Køreselskaberne hjælper medlemmer med at uddanne sig i at køre sikkert og hensynsfuldt. Der udstedes endnu ikke køremærker for at have vist sine evner som kusk på samme måde som med Dansk Ride Forbunds ridemærker.

Præsentation betragtes af mange udelukkende som en kontrol af forspændingen. Men den kan indeholde meget mere og kan fx

- påtale fejl, som kan være til gene for hestens velfærd

- pege på forhold til fare for mennesker og dyrs sikkerhed
- give råd om ekvipagernes rette sammensætning
- hjælpe kuskene gennem en dommers råd og vejledning.

De følgende råd og vejledninger er ment som en hånds-rækning til de kuske, der ønsker at højne køresporten. Her er fokuseret på almen-gyldige råd af forhåbentlig længere varighed.

Til selvstudium anbefales det at se på malerier og fotografier af ekvipager. Her kan ofte - men ikke altid - findes eksempler på en sikker og god smag, personlig stil, beskeden elegance og en naturlig fremtræden.

I dette hæfte bringes fotografier af såvel harmoniske ekvipager som af det modsatte, hvilket forhåbentlig kan være til nogen inspiration.

Ib Møller

Lars Dau, SKS. Danmarks-mester 2002. Harmonisk ekvipage med haflingere for velrestaureret Trap.

Maraton. Velsammensat spand. Sporty påklædning til kusk og groom. VM pony 2002. Foto Per Lytken.

Konkurrencer

Discipliner

Det internationale hestesports forbund, FEI har udarbejdet et reglement for kørekoncurrencer, hvori indgår følgende discipliner:

- dressur
- maraton
- forhindringskørsel.

Internationale konkurrencer

Internationalt har FEI i 1988 afskaffet Præsentation som en pointtællende del af en kombineret kørekoncurrence, men det indgår dog stadig som en selvstændig disciplin ved mange internationale stævner. Der gives dog altid en karakter for Præsentation i disciplinen dressur.

Kuske, der vil deltage i internationale stævner, bør være opmærksomme på såvel skrevne som uskrevne regler og traditioner. DKF's internationale dommere og holdledere bør derfor konsulteres forinden deltagelse i sådanne stævner.

Ved internationale konkurrencer især for 4-spand lægges der således vægt på, at grooms fremtræder og agerer i dette ords professionelle betydning frem for i mere afslappede, private påklædninger og former.

Ved internationale stævner med kuske, der taler mange sprog, er mundtlige begrundelser fra dommere sjældent mulige. Det kan opfattes som unfair, at nogle kuske får personlige anvisninger og andre ikke. Officielle konkurrenceregler gælder altid forud for dette skrifts råd og vejledninger.

Nationale konkurrencer

Til kørekonkurrencer i Danmark er der udarbejdet nationale regler, hvor disciplinen 'Præsentation' er obligatorisk - dog undtaget ved træningsstævner. Her tæller resultaterne heller ikke med i den samlede bedømmelse.

Bedømmelsen i præsentation omfatter:

'Kuske og grooms holdning og fremtræden samt hestes, seletøjs og vogns kvaliteter, renhed og pudsning, almindelig tilstand og fremtræden samt harmonien i ekvipagernes sammensætning. Ekvipagen bedømmes i stilstand.'

Hestene bliver bedømt som et spand og ikke som individuelle heste. Ved præsentation må kusken, udover den eller de obligatoriske grooms, medtage passagerer efter eget ønske.'

I disciplinen dressur gives også en karakter for præsentation, hvori indgår bedømmelse af:

'Kusks og grooms fremtræden samt ekvipagens kvalitet, stand, sammensætning, tilpasning og harmoni.'

Andre konkurrenceformer

I de senere år er interessen øget for konkurrencer, hvor vægten lægges på ekvipagernes korrekte fremtræden som i Concours d'Elegance og suppleret med enkle køreprøver som i Concours de Tradition. For disse konkurrencer - og for kuske, der ikke ønsker at deltage heri, men blot at køre korrekt udstyret - er dette skrift også beregnet.

Concours d'Elegance blev afholdt før de første FEI konkurrencer. Det er en konkurrence ofte henvendt på herskabs- og sportsekvipager. Her er helhedsindtrykket afgørende og ikke en detaljeret gennemgang af fx seletøj, heste og vogne. Ekvipagerne bedømmes som regel både i parade og i bevægelse, men uden konkurrencer i eksem-

Henri Hage, FKS. Bedømmelse af ekvipagens helhed og detaljer. Concours de Tradition, Cuts 2003.

Traditionel hollandsk Chaise med friesere. Concours de Tradition, Cuts 2003.

pelvis forhindringskørsel. Som dommer kan vælges en kunstner, som ikke behøver at have et indgående kendskab til kørsel, men som skal udpege den eller de ekvipager, han eller hun helst vil male.

Concours de Tradition er en nyere konkurrence, hvor alle traditionelle typer ekvipager kan medvirke, altså også erhvervskøretøjer. De forskellige typer bør bedømmes hver for sig, og kun hvor der er for få deltagere, kan klasserne slås sammen. Det vil sige, at teoretisk kan en landbrugs-ekvipage godt vinde over en herskabsekipage. Internationalt findes regler for *Concours de Tradition*, hvori udover præsentation også er indlagt kørsel i terræn med enkle øvelser, der ikke primært lægger vægt på hurtighed og udholdenhed men mere på kuskenes dygtighed til at køre præcist. Der afsluttes med en forhindringskørsel på en bane med opstillede toppe.

Traditionel Kørsel blev indført som et forsøg af DKF i 2001 især med henblik på også at inddra-

ge erhvervsekipager udover de mere herskabelige. DKF har i 2003 besluttet at undersøge danske og udenlandske erfaringer med henblik på, at få de danske regler til at følge de internationale.

Herudover ser man gerne, at der i forbindelse med traditionelle kørekonkurrencer også søges inddraget indslag med *Concours de Tradition*.

Dansk ekvipage. Concours de Tradition, Nokere 2001.

Historisk tilbageblik

Under den flere tusinde år lange udvikling af kørsel med hestevogne har mange smagsretninger afløst hinanden på samme måde som med kunstformer. Opfattelsen af stil og smag kan variere tidsmæssigt og geografisk. Forskellige traditioner gælder fx for engelske og ungarske ekvipager. Den vesteuropæiske og amerikanske stil er inspireret af den engelske kørekultur.

Nutidig sport

Køresporten betragtes igen som nutidig og ikke som uddød. Derfor skal ekvipagerne heller ikke i dag fremtræde museumsagtige som for flere hundrede år siden. Vi skal ikke 'klædes ud', men helst være passende påklædt til enhver lejlighed.

Vor verden har på mange måder ændret sig. Heldigvis da, for tidligere var det kun et fåtal forundt at dyrke kørslen som en sport - og ikke udelukkende som en nødvendighed. Den økonomiske og sociale velfærd er kommet flere til gode, og for hestens vedkommende lægges i dag større vægt på dyrenes velfærd.

Mange forhold ved ekvipagerne, som vi nu betragter som naturlige og smukke, er opstået af rent praktiske og sikkerhedsmæssige grunde. Når det i dag kræves, at fx alle på en vogn har hat, handsker og køreforklæde (ofte benævnt knætappe) på, tilskrives det sådanne hensyn.

Ældre renoveret Spider phaeton. Korrekt påklædning.

Hatten forhindrer nemlig, at udsynet sløres, handsker holder godt på linerne, pisken bør være klar ved optræk til ulykker, og forklædet beskytter påklædningen.

I de senere år er der bygget mange, nye vogne, der kan modstå de stigende krav til robusthed i maraton. Desværre har endnu kun et fåtal af disse vogne fået de tilsvarende, æstetiske kvaliteter, som tidligere tider opnåede gennem mange slægtleds udviklende arbejde.

Råd frem for regler

Flere har efterlyst regler især mht. påklædningen. De findes ikke her. For mange regler kunne medføre, at ekvipagerne bliver mere ensartede og uniformerede, end de allerede er på vej til. En personlig og afvigende stil kan, hvis den er harmonisk og vellykket, være forfriskende. For den kreative og smagfulde kusk er regler også unødvendige. For andre giver de kun en falsk sikkerhedsfølelse. Som grundregel gælder, at sivsko sjældent passer til 'kjole og hvidt'.

At overholde skrevne og uskrevne råd - som fx altid at have pisken i hånden - finder jeg helt naturlig. Jeg undgår fx selv at sidde med flagrende hår, dampende cigaretter og optrukne bajere, uden hat og handsker og med pisken i holderen som en fiskestang.

Nybygget Spider phaeton. Groom i ridepåkledning.

Harmonisk Coach-ekvipage med et enkelt rødt udråbstegn! Concours de Tradition, Cuts 2003.

Bedømmelsen

Det vigtigste er naturligvis, at kusen kan styre sine heste godt og sikkert. Men det er ingen skade til, om det også sker på en elegant måde og som en fryd for øjet.

Ved bedømmelsen kan den interesserede kusk få råd og vejledning, hvis dommeren begrundet sine karakterer og ikke blot dikterer dem til sekretæren. Lave karakterer bør normalt begrundes.

Dommernes opfattelser kan være ret personlige - og dermed forskellige - til irritation og forbløf-

felse for de konkurrerende. Dette skrift kan forhåbentlig hjælpe til at undgå misforståelser.

Ved bedømmelser bør man ikke blot gå efter de mindste detaljer, men bevare overblikket.

Dommerne bestræber sig som regel på at være et godt eksempel for de konkurrerende gennem deres egen optræden og påklædning.

Præmier og ros i disciplinen præsentation vil kunne opmuntre kuske og hjælpere til at højne standarden. Herudover kan det skærpe publikums interesse for - og evner til - selv at bedømme ekvipagerne kvalitet.

Efter bedømmelsen. Roof seat break med hannoveranere og kumteseler. Grooms i for store frakker. Cuts 2003.

Kusk

Kuske må vise en god opførsel, være naturlige og høflige overfor andre samt være hensynsfulde overfor hestene ved at forstå disses adfærd og reflekser. Den kusk, der hundser med sine hjælpere, straffer sine heste, råber og parlamenterer med sine omgivelser, bør ikke få høje karakterer i præsentation.

Alder

Alderskrav for kuske til 2- og 4-spand samt til tandem hesteklasser er, at de først må deltage fra starten af det kalenderår, hvori de fylder 18 år. Kuske i alle andre klasser må deltage fra starten af det kalenderår, hvori de fylder 16 år.

Fremtræden

Placering på buk. Kusken sidder normalt i højre side. Ved konkurrencer undertiden i midten - som

Kusk skal være korrekt påklædt ved banepåvisning.

Elegant kusk m. hat, handsker, køreforklæde og pisk.
Anders Hansen, DKS. Dorthealyst 2003.

ved kørsel med gallavogne. Placeringen til højre kommer af, at de fleste er højrehåndet. Kusken holder således pisken i højre hånd og med den samme betjenes bremsen - og hatten! Passagerer og hjælpere er derfor mindst i vejen, når de sidder til venstre for kusken.

Det kan forvirre, at venstre hest, der er længst fra kusken kaldes 'den nærmer', og den nærmeste for 'den fjermer'. Benævnelserne kommer af, at de fleste fra jorden trækker heste med højre hånd. Ved et 2-spand kaldes den nærmeste også tilhånds og den til højre for frahånds. Ryttere stiger op på den nærmeste (og i øvrigt også på cykler) fra venstre. Rytteren sætter sig på den venstre hest og styrer den fjermer med sin stærkere højre hånd. For bevæbnede ryttere kunne sablen også bedst hænge frit til venstre og ubesværet trækkes med den højre hånd.

Fremtræden. Kuske skal på bukken se frem mod hestene under dommerens bedømmelse, sidde rank og med samlede ben - men afslappet.

C.G. Wrangel har i 'Haandbog for Hestevenner' fra 1888 bl.a. skrevet:

'Kudskens Holdning paa Bukken skal være utvungen, men pyntelig. Han bør saaledes ikke sidde som - jeg beder om Forladelse, men Sammenligningen ligger saa nær - som paa Natskrin. Det er dog dette mindre æstetiske Billede, vi haver for os, naar vi ser en Kudsk med fremstrakt Hals, kroget Ryg, optrukne Knæ og dinglende Arme trone paa den maaske ovenikjøbet lave Buk. Enhver Kudsk bør derfor beslutte sig paa at sidde rank med Hovedet i Veiret, Skuldrene tilbage, Overarmen til Kroppen og dannende en ret Vinkel med Underarmene, Hænderne midt for Kroppen, Benene strakte og Knæ og Hæle sammen.'

'Jeg minder altsaa om, at Kudsken, naar han befinder sig i Tjeneste paa Bukken, ikke maa vende sine Øine fra Hestene eller Vognen, samt at det endvidere er ham strængt forbudt at ryge, spise, hilse ved at tage Hatten af, kjøre uden Handsker eller knalde med Pisken. En Uskik, som en fagmæssig uddannet og betænksom

Kudsk aldrig gør sig skyldig i for ikke at blive anseet for en udannet Bondelømmel.'

En Kudsk i Tjeneste ... der ryger eller spiser Smørrebrød, er en saadan Vederstyggelighed, at Enhver, selv uden mine Ord, vil betragte ham som et afskrækkende Eksempel.'

Pisk, hilsen og lineføring

Pisken skal holdes i hånden og ikke sættes i holderen, når der er spændt for. Højre hånd bør holde pisken foran den venstre. Pisken skal være af en passende type til antallet af heste i spandet, og snerten skal være så lang, at den kan nå hver enkelt hest. Snerten må godt bindes til piskeskaffet. Pisken holdes 45 grader til venstre i forhold til køreretningen samt 45 grader i forhold til vandret.

Hilsen. Kusken - og kun ham eller hende - skal hilse på dommeren, men først når hestene står, som kusken ønsker det. Pisken lægges så i venstre hånd og med samme vinkler som før. Hatten på mandlige kuske føres roligt ud til siden og

Svenske Thomas Erikssons harmoniske ekipage. Brunt seletøj til nybygget Sports break i naturtræ. Grooms i stable dress, men med ridehjelme. Kusk på høj buk med rank holdning. Dortealyst 2003.

med indvendig side nedad. (Vender indersiden op, kan man tro, at der samles ind). Overdreven sving med hatten eller underdanig buk frarådes. Kvindelige kuske kan hilse ved at føre pisken til vandret foran underansigtet og nikke venligt - og værdigt - til dommeren. Når dommeren efter bedømmelsen siger 'Tak', skal kusken igen hilse, hvorefter ekvipagen forlader stedet i skridt.

Lineføringen vælges af kusken. Engelsk lineføring foretrækkes oftest ved præsentation og dressur. Føres liner i venstre hånd, kan den højre let bruges til hilsen og til betjening af håndbremsen.

Samtaler og irettesættelse

Samtale. En kusk skal svare på det, en dommer spørger om og fx ikke føre samtale med hjælper - eller med beundrende tilskuere.

Irettesættelse af heste ved råb, ryk i liner eller brug af pisk er ikke tilladt. Men kusken må godt diskret bede hjælper på jorden fx rette en line, men ikke - under bedømmelsen - lade efter-

spænde gjorde, tilpasse bid osv. Dette bør først gøres efter bedømmelsen - men inden, der køres ind til dressuren.

Påklædning

Vogntypen er afgørende for kuskes påklædning.

Påklædning til en jagtvogn eller en dogcart bør være sportslig men til en herskabelig vogn mere formel. Det er lige så forkert at være for formel, som for afslappet påklædt. Hat, handsker og køreforklæde er obligatorisk. Åbne bil- og hvide stofhandsker bør ikke anvendes. (De sidste holder heller ikke farven ret længe ved omgang med heste). Fodtøj og strømper skal i farve passe til den øvrige beklædning. (Hvide løbesko til en herskabsvogn giver ikke mange plus points). Ved 'Traditionel Kørsel' med fx arbejds- eller erhvervskøretøjer tilpasses påklædningen vognen og dens brug.

Mandlige kuske. Høj sort hat - eventuel grå om sommeren - hører til fornemme vogne, bowler til mindre formelle og blød hat eller kasket til almin-

Elegant Dogcart i naturtræ. Personer meget formelle i påklædning til sportsvogn. Sorte bringeseler med brune liner. Forhinderingskørsel ved Concours de Tradition, Cuts 2003.

deligere sportsvogne. Jakkensæt (dog hverken smoking eller 'kjole og hvidt') er som regel passende til alle disse vogntyper, blot farven og stoffet er afstemt efter vognens farver og betræk. Skjorte og slips - samt et lommeterklæde i brystlommen i samme farve som skjorten - er passende. (Husk at knappe øverste knap og at stramme slipset til. Det

Flot ekvipage med velrestaureret gig og saletsele. Sort bowler ville have klædt den voldsomme damehat. Messing på seletøj og vogn. Cuts 2003.

Høj standard og passende, oval lygte til gig.

glemmes ofte i de hektiske minutter før indkørslen). Slipset skal også være i harmoni med hatten. Sokker og sko bør være diskrete i farver og materiale. En blomst (der ikke er obligatorisk) i knaphullet bør afstemmes efter vognens farver - og de kvindelige passagerers påklædning.

Kvindelige kuske bør næppe stille med for smart og fancy tøj fra de dyreste modehuse. Undgå både maskulint og for overdreven feminint tøj samt skrigende detaljer. Vælg sportsligt og feminint antræk og ikke en påklædning, som skulle man til fest med fx opfindsomme hatte, korte kjoler og høje stilethæle. Blot én stærk farvet hat kan ødelægge helheden. Vælg hatte med ikke for store skygger. (De er svære at styre elegant i blæsevejr). Køreforklæde bør gå ned over kjoler og nederdele. Fornuftige sko med lave hæle giver mere komfort og større sikkerhed end højhælede.

Handsker til såvel kusk som andre på vognen er påbudt. (Det er ikke blot for at skjule snavsede negle). Handsker bør bedst være af hundeskind, som bedre end stof kan holde fast om linerne og som ikke bliver glatte i regnvejr. I sådant kan andre våde handsker på våde liner være glatte, hvorfor det kan være praktisk med stofhandsker som reserve. Kusken må gerne beholde handskerne på, selv hvor nogen ønsker at trykke ham eller hende i hånden. (Safety first).

Fornem ekvipage med Gig og saletsele. Kuskens lyse påklædning og køretæppe dominerer ekvipagen i modsætning til passagerens. Cuts 2003.

Knætappe er praktisk - og klædeligt. Cuts 2003.

Køreforklæde og regntøj

Køreforklæde (knæ- eller køretæppe) beskytter påklædningen mod fedt fra linerne. Tæppet bør ikke være spraglet eller i stærke farver, for det vil så let tage opmærksomheden fra ekipagens helhed. Diskrete farver vil normalt være at foretrække.

Regnfrakke og praktisk hat skåner det pæne tøj. Engangsovertræk af plastik bør dog ikke anvendes. Påklædning må naturligvis afhænge af vejrforholdene. Under fx forhindringskørsel i ekstremt vådt vejr 'kan overdommeren beslutte, at kuskene ikke behøver at bære køreforklæde, og at groom må bære regntøj.'

Reklamer

Reklamer er kun tilladt i begrænset omfang ved at navnet på:

- seletproducenten kun forekommer én gang på hver side af hesten på et mærke, som ikke er bredere end den rem, det sidder på og ikke længere end 10 cm
- vognbyggeren kun forekommer på en vogn på et mærke, som ikke er mere end 50 cm²
- tøjproducenten kun forekommer én gang på hver del og på et område, som ikke er større end 3 cm
- sponsors navn eller kuskens forening kun forekommer på hver side af vognen indenfor et område, som ikke er større end 400 cm².

Regnfrakke og praktisk hat skåner det pæne tøj og er i harmoni med hele ekipagen. Dorthealyst 2003.

Bagervogn. Hjerl Hede 2003. Foto Tove Buskov.

Stiv arbejdsvogn. Hjerl Hede 2003. Foto Tove Buskov.

Gåsevogn. Udstilling, Leiden, Holland 2003.

Slagter. Windsor Horse Show 1976. Foto Ib Møller.

Omnibus med reklamer. Leiden, Holland 2003.

Tobaksvogn. Windsor 1974. Foto Ib Møller.

Groom, hjælper og passager

Før i tiden var det en regel ved elegant og sportslig kørsel at have professionelle hjælpere som grooms klædt i livré. I dag er det en sjældenhed med professionelle ansatte.

Ved internationale regler fastholdes begrebet grooms, hvilket betyder, at denne skal sidde af ved holdt under bedømmelse, løfte ben på hestene efter ønske fra dommeren osv.

Ved Concours d'Elegance og Concours de Tradition kan en groom være en hjælper, klædt i civil og som bliver siddende, vel at mærke hvis hestene står urokkelige. Er der den mindste tvivl herom, må hjælper straks ned.

Alder

Alderskrav for grooms til kørekoncurrencer er, at de først må deltage fra starten af det år, hvori de fylder 14 år.

Grooms

Groom, hjælper eller passager. Reglementet foreskriver 'groom'. Tidligere blev denne benævnt 'vogntjener'. I dag findes næsten ingen professionelle grooms, men til gengæld gode venner og familiemedlemmer som hjælpere eller passagerer.

Groom i korrekt påklædning. I fuld harmoni med den elegant klædte kusk og passager. Cuts 2003.

Den korrekte uniform er nøje beskrevet af Wrangel i 'Das Luksus Fuhrwerk': Fra oven en sort, blankpudset tophat med sort bånd og sort kokarde (ved adelige dog i slægtens farver), hvid skjorte med stiv flip og uden vinger, plastron fastgjort med slipsnål samt sort eller mørkfarvet jakke med fløjlskrave. Jakkens længde når til 15 cm over knæet. Kusken skal have 6 metalknapper foran og 4 bagpå, groom kun 5 knapper foran og 6 bagpå. Hertil kommer to mindre knapper på hvert ærme for begges vedkommende. Desuden hvide eller beige ridebukser af skind, sorte læderstøvler med brune tops samt rødbrune handsker. Om vinteren bruges en lang, toradet frakke med 2x7 knapper. Den når næsten til støvlernes tops.

Køreforklæde skal professionelt klædte grooms ikke have på, for de skal kunne komme ned og op i en fart.

En korrekt klædt groom er et særsyn i dag. I stedet ses mange tilnærmelser med for stort eller for lille et livré, langt, uglejet hår og skæg, nye, kraftige, men ufikse ridehelme, røde ride- eller postjakker, snavsede gummistøvler uden tops, hvide stofvanter osv.

Tophat skal ned i panden og have kokarde. Hår holdes i net, og stor sløjfe hører ikke til uniformen.

To grooms bør klæde hinanden, dvs. helst af samme størrelse og drøjde. Før i tiden var skæg ikke normalt. I dag kan også kvinder være grooms (hvilket forenkler diskussionen om skæg eller ej). Grooms må ikke have bowler, hvis kusken har høj hat - men gerne omvendt.

Afsidning. Grooms kan efter kuskens ønske sidde af og spadserer ved siden af hestene udfør deres hoveder, når der køres til eller fra bedømmelsen. Ved holdt skal grooms straks sidde af og hurtigt gå op til hestenes hoveder og stå med front mod og med øjenkontakt til kusken. Ingen bør dog af sikkerhedsmæssige grunde stå midt foran vognstangen, hvis hestene pludselig sætter i gang.

Hjælpere

Groom eller civil hjælper. Hvis en far, mor, ven eller kæreste sidder med på vognen i deres pæne, civile påklædning, er de så 'grooms'? Vel snarere hjælpere eller 'Mitfahrer', som tyskerne kalder dem? Grooms bør efter min mening optræde som sådanne. Civile hjælpere, som det de er!

Stable dress eller stable livré er en sportslig påklædning med fx bowler af samme stil og farve som kuskens eller lav tophat, almindelig skjorte og slips, vest og sportsjakke gerne i tweed, lange bukser eller jodphurs, ditto støvler samt brune handsker. Kvindelige hjælpers lange hår bør sættes i hårnet.

Ens civil påklædning. Personligt synes jeg ikke, at kusk og civil hjælper bør være nøjagtig ens klædte, og slet ikke, hvis det er kvinder. Det er en langt større udfordring at klæde sig individuelt og harmonisk frem for at komme i 'uniform' (eller som om der har været udvalg).

Køreforklæde. Er det en civilklædt ven som hjælper, bør denne, efter min mening have køreforklæde på.

Irettesættelse. Hjælper må ikke trække i liner eller bid, men må om nødvendigt holde i kæbe-

Ponyekvipage med Gig. Kusk og passager ens påklædt. Dorthealyst 2003.

stykket. Hjælper må rette en snoet line, men ikke spænde den op, efterspænde eller lignende. Hjælper må ikke råbe eller skælde ud på hestene (eller dommeren) og ikke tale med kusken, men nok modtage diskret besked om fx at 'rette' en line - eller en hest, som står skævt. Hjælper skal besvare spørgsmål fra en dommer og efter ønske fx løfte et ben (på hesten), hvis det ønskes.

Passagerer

Passagerer må gerne sidde med ved præsentationen (men ikke ved andre discipliner). Det kan fx være kuskens dame - eller herre, der sidder ved siden af på bukken. Begge skal for at have den samme beskyttelse have hver sit forklæde. For passagerer bør det dække underbenet. (Et par smukke dameben kan undertiden være en pryd, men også distrahere). Kvinders hatte med stor skygge er upraktiske, og mindre skygge anbefales i dårligt vejr. Lang kjole er upraktisk, især når der siddes af og på. (Helt galt bliver det, hvis det er en ældre og svær person til en høj og vanskelig tilgængelig vogn.) Passagerer skal sidde rolige under bedømmelsen uden at tale sammen - eller med andre.

Holdning. Alle på en vogn under bedømmelsen skal sidde rolige og ranke, med samlede ben - og endda se afslappede ud.

Afsidning. En civil påklædt hjælper eller passager vil normalt ikke have nødig at sidde af, medmindre hestene er urolige. Kusken kan også bestemme, at groom eller hjælper skal sidde op på vognen, før kusken 'hilser af'.

Winchesterforspænding med tre geldere foran Build up break. Elegant klædt kvindelig passager. Cuts 2003.

Hest og pony

I det følgende bruges ordet 'hest' om såvel heste som ponyer.

Turn out

Fremtræden. Heste skal være i god kondition og foderstand og stå roligt - men årvågne. En sløvt udseende hest kan ikke få så mange points som en opmærksom og levende. (En fed, blank hest er heller ikke nødvendigvis i god kondition).

Farve. Normalt foretrækkes heste af samme farve. Vigtigst er dog, at hestene matcher i type og størrelse. Er hestene smukke og ens af temperament, bygning og bevægelse, kan de godt være af forskellig farve. I så fald bør de afvige mest muligt, så en mørk og en skimmel foretrækkes sammen frem for brune og røde.

Størrelse. Hesten må virke egnet til at trække vognen. Dvs. at den hverken er for stor eller for lille sammenlignet med vognens størrelse. I 4-spand må forløberne gerne være lidt mindre end stanghestene. Forløberne skal 'føre sig', stanghestene trække vognen.

Soignering

Renlighed. Hestene (og personerne) skal møde pinligt rene. Hestenes pels skal være ren og sund. Opmærksomheden rettes især mod følgende (på hestene):

Hestenes temperament, bygning og bevægelse er vigtigere end farven. Concours de Tradition, Cuts 2003.

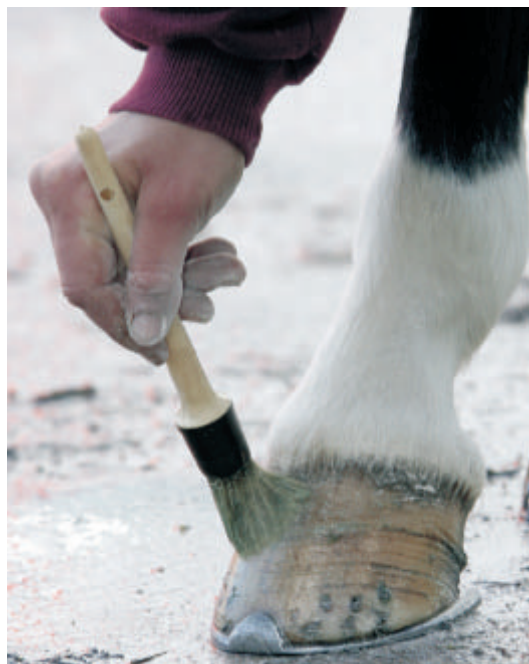

- Under hovedet
- mellem ganacherne
- mellem forbenene
- under bugen
- mellem lårene, halen og under den
- samt manen.

Der tages hensyn til evt. støv og snavs, som er kommet til umiddelbart inden bedømmelsen pga. blæst, regn, mudret vejr mm. Alligevel er det klogt at foretage et sidste eftersyn umiddelbart inden indkørsel til bedømmelsen.

Brug af kam og saks. Hestetypen og de respektive avlsforbund afgør, om man klipper eller ej. Fjordheste har klippet man, medens Friserheste har så lang en man og hale som muligt. Hår i øre og under kæben samt under bugen kan ved mange racer klippes, dog ikke omkring øjne eller mule. Hår i koden kan klippes, men ikke i kronranden. Klippes koderne, bør de bageste hår ende i en spids, der får vandet til at dryppe af.

Hale og man skal være soignerede. Efter gammel regel klippes køreheste ikke i nakken, men da de ofte bruges til ridning, tillægges det ikke længere betydning. Hvis fletning (uden papillotter) er

gjort smukt, kan nakken og hovedet fremhæves. Undertiden foretrækkes at have manerne til den udvendige side. Manen kan også vende til samme side i et spand med flere heste. Dette har dog ikke betydning for bedømmelsen. Mange heste er ofte lånte, og derfor må man holde manen, hvor hesten plejer at have den - blot den er ren og redt.

Kuperede haler er ikke længere tilladt. Klippes halerne, sker det undertiden med et vandret snit i en højde under haserne. Længere haler foretrækkes af de fleste og i så fald bør man aldrig bruge værktøj af metal til at rede halerne, da de let rykker hårene af.

'Kastanjer' på benene bør skæres eller trækkes af afhængig af racen.

Hovene skal have et godt beslag. Skoene skal passe perfekt. For ofte ses for små sko, hvilket er usundt. Et forkert, slidt eller dårligt beslag bør trække meget ned i bedømmelsen. Hoven skal være sund og ren. Heste kan stille med smurte hove, men det er intet krav. Der skal i så fald kun smøres et tyndt lag hovfedt eller olie på (ikke tjære), og ikke nærmere kronranden end 1 cm.

Vogntypen afgør seletøjet. Harmoni mellem det brune kumteseletøj og resten af sportsekvipagen. Cuts 2003.

Seletøj

Bringeseler var almindelige op til slutningen af 1700-tallet også til kongelige og fyrstelige ekvipager. Senere indførtes kumter først i Frankrig og siden i England til brug selv for arbejdsvogne. I vore nordiske naboland bruges ofte stavsele. Til visse vogne hører efter traditionen kumter.

Vogn- og seletøjstyper

Vogntypen kan afgøre seletøjet. (En detaljeret gennemgang af seletøjstyper og tilpasning findes fx i Max Papes bog 'Die Kunst des Fahrens'). Brunt seletøj hører normalt ikke til fornemmere herskabsvogne med grooms i livré. Undtagelse kan være ved sportsekvipager.

Seletøjstyper. Kusken vælger selv hvilken type seletøj, der skal køres med som fx bringeseler, kumter eller stavsele. Til 2-hjulede vogne skal altid anvendes en saletsele med et bredt rygstykke. Seletøjet bør afpasses efter hesten og resten af

ekvipagen, fx har fjordheste ofte stavsele. Rebskagler og rygplader hører til arbejds- og erhvervsvogne (som fx Carlsbergs ølvogne), men ikke til sports- eller herskabsvogne.

Tilpasning

Tilpasning af seletøj skal tage hensyn til hestens velfærd og dermed dens ydeevne. Hesten må ikke generes af selen, som godt må være ældre, men altid skal være sund og stærk. Revner seletøjet ved at blive vredet, skal det straks kasseres, for udtørret og råddent seletøj er farligt. Nyt seletøj har ikke nødvendigvis de rette mål, så det skal tilpasses omhyggeligt til den enkelte hest.

Rengøring. Seletøj skal være omhyggelig rengjort. Snavs må ikke findes i 'krogene', og spænder skal være pudsede. Skagler, remme og gjorde må ikke være så lange, at enderne slasker uden for snallerne. Omvendt bør de ikke være så korte,

at sidste hul er brugt, så justeringer ikke kan foretages. En ældre, men velholdt og velpudset sele kan give flere points end en ny, men sjusket holdt og dårligt tilpasset.

Kumter

Kumten skal passe omhyggeligt til hesten, hvile fladt mod skuldrene og give god plads til struben. Gør den det, fordeles trækket over et større stykke, end ved en bringesele. Der skal være plads til, at fingre kan stikkes ind i siderne mellem sele og skulder, og en flad hånd skal kunne passere frit mellem kumtens nederste del og hestens hals. Kumter var ofte før skræddersyede og fulgte med hesten ved salg.

Kumtens springrem (eller martingal) skal hænge løst mellem hestens forben og være anbragt i inderste buggjord. Ringen til koblet, som sidder på 'nyrejernet/nyreringsen', kan tages af, hvis kusken

foretrækker at spænde koppelremmen af læder ind om kumten i stedet, hvilket giver større sikkerhed i forspændingen. Køres med koppel af metalkæder, kan det sidstnævnte dog ikke lade sig gøre.

Nakkeremmen i kumten skal spændes stramt. Denne rem skal altid være stærk og frisk, da den i modsat fald kan være årsag til alvorlige ulykker, hvis remmen springer, så kumtejernet falder af. Remmen spændes fra hestens yderside med enden (snutten) mod makkerhesten.

Bringeseler

Bringeseler. Bringestykket skal være anbragt ca. to fingerbredder over bovspidsen, men med plads til struben. Indersiden skal være glat og uden syninger efter reparationer. Bringestykket skal være så langt, at gjorden ikke generer hesten i albuen. Bringeseler bør ikke anvendes ved vogne med fast træk.

Kumteseletøj med læderkobler. Nybygget Sports break. Svæverem udeladt på forløbere. Grooms med kasketter og kusk med tophat. Henri Hage, FKS. DM Herning 2002.

Stavseler

Stavseler forudsætter, at stavtræet er formet ud fra den pågældende hests anatomi. Ved heste med lavt ansat hals kan man overveje at anskaffe sig stav- eller kumteseler. Ulempen ved stavseler kan være, at de ikke så let som de blødere kumter kan tilpasses hesten. Til gengæld er de som regel billigere. Varianter af stavtræer har indstillelig rem foroven og forneden som fx på de svenske militærseler, der kan tilpasses forskellig størrelse heste.

Seletøjets enkelte dele

Vandkappen (eller rygstykket) skal ofres stor opmærksomhed. Vandkappen skal være udformet på en sådan måde, at der er luft mellem den, ryggen og manken, så trykninger undgås. Skyklapper og vandkapper er ofte beslægtede med hensyn til form, mærker og syning. Stangremme til 1-spands vogne skal bære stangen i den rette højde. Ofte er stængerne for lavt placerede.

Underlag for vandkappen er sjældent nødvendige ved præsentation og dressur og kan gøre seletøjet mere dominerende. Anvendes de, bør de skæres efter vandkappens form.

Skaberak er benævnelsen for de sorte klæder, der hænges over hestes hoveder og kroppe ved ligvognskørsel. Deres formål er især at skjule blanke spænder og give ekvipagen et vist højtideligt præg.

Gjorde. Indergjorden skal spændes som en livrem men ikke så stramt som en sadel. Seletøjet må ikke kunne dreje rundt. Ydergjorden skal spændes med plads til en hånd på højkant. Til korrekt forspænding hører både inder- og ydergjord.

Haleremmen mellem vandkappen og rumpelæderet, kaldet asmissen (ikke at forveksle med almissen) skal spændes, så der kan være en hånd på højkant mellem rem og ryg. Løse ender må

Bringeseler med svæverem til skagler på forløbere. Sports break. Grooms i uniform med lave dressurhatter. Ole Buch Jensen, DKS. DM i Herning 2002.

Stavseler med rygplader og kobler i forniklet metal. Kusk i korrekt kørestilling, men med formel påklædning til Charabanc og groom med bowler. Hans Henrik Nielsen, DKS. Dorthealyst 2003.

ikke kunne fange linen. Asmissen er ofte formet tyk fx med en diameter på 4-5 cm, hvilket hæver halen og forhindrer, at halen fanger linerne, hvilket kan være farligt.

Omgangs- eller hintertøj er obligatorisk, hvis vognen ikke har bremse. Omgangstøjet letter hestene fx ved kørsel ned ad bakke. Det skal spænde, så der er plads til en hånd på højkant mellem seletøj og hestens bagpart, når hesten står frit. Omgangstøjet skal ligge korrekt og ikke så lavt, at det går halvvejs ned ad låret og derved generer hesten.

Skagler skal ligge glat mod hesten. Der skal være et lige træk fra forreste del af bringestykket (eller kumten) til svinglen. Hvis ikke får hesten enten et træk i vandkappen eller i gjorden, hvilket begge kan skade den og derfor er en stor fejl. Ved 2-spand spændes inderskagler ét hul kortere end yderskagler, så svingler stilles skrå, hvorved skaglerne ikke slides. Fra sadelmagerens side er inderskaglernes huller undertiden ca. 2 cm korte-

re end yderskaglerne. Ved 4-spand er forløbernes inderskagler ca. 5 cm kortere end yderskaglerne. Skaglerne bør kontrolleres, da de med tiden kan give sig i længden.

Skiftes vogn skal der tages hensyn til højden af svinglerne. Skaglerne skal være tilpasset korrekt. Er de for korte for eksempel ved 1-spand, presses vandkappen og stangholderen fremad, og haleremmen strammes. Er skaglerne for lange, trækkes vognen med stængerne i stedet for med skaglerne.

Bringekobler er som regel af læder, men kan også være af metal. Sidstnævnte kan være svære at rengøre og forekommer derfor før i tiden især på luksuskøretøjer. Nu bruges rustfrit stål, der fint klarer spuling med vand.

Svæveremme eller skagleholdere anbefales, da de kan være med til at forhindre, at hestene får skaglerne mellem benene. Dette gælder især forløbere ved tandem og 4-spand.

Bandager

Bandager, gamacher og strygelapper er ikke tilladt under konkurrencer i præsentation og dressur, men må anvendes under maraton og forhindringskørsel som en beskyttelse for heste, der stryger sig.

Liner

Liner skal være af ufarvet, sundt, stærkt og struktureret læder af høj kvalitet. Særlig opmærksomhed rettes mod syninger og spænder samt dorne. Liner skal være tilpasset, så hestene står og går med hovederne lige frem. Den hest, der fører hovedet højest, bør have overlinen. I modsat fald generes makkerhesten i munden.

Optømme og hjælpeliner er ikke tilladt til konkurrencekørsel. Så lidt seletøj som muligt foretrækkes af æstetiske grunde, især for ponyer.

Linerne fastgøres i biddene individuelt. Linerne korrekt i brunt, men blanding med sort i hovedtøjet.

('Less is more'). Det er ikke tilladt at binde en hests hale til vognen eller skaglerne.

Hovedtøjet

Hovedtøjet er en særdeles vigtig del af seletøjet med bl.a. følgende:

Biddene vælges af kusken individuelt til hver enkelt hest. Biddet skal have den rette bredde og må ikke slå mod tænderne eller skære i mundvigene. Køres med stangbid, som kan bevæges i bjælkerne, må der ikke være skarpe slidkanter, da det kan genere og medføre en nervøs og urolig hest. Skumkæden skal snos, så den ligger glat og ikke for stramt. Der bør normalt kunne være to fingre mellem kæden og kæben.

Pandebåndet må ikke være for kort og stramt, da det i så fald kan genere ørerne.

Øjenklapper må ikke berøre øjnene. Pynt på ørebeskyttere for iøjnefaldende i forhold til seletøjet.

Sky- eller øjenklapper er frivillige. Anvendes de, er der forskellige meninger om, hvor øjnene bør være. Max Pape foretrækker i den øverste tredjedel af klapperne, mens C.G. Wrangel fortrækker lidt under midten. De skal dog altid være så åbne, at øjenvipperne ikke rører klapperne. Remmene til klapperne må ikke trykke på hestens hoved over øjnene.

Næsebåndet skal spændes med plads til to fingre mellem båndet og hovedet. Næsebånd på en 1-spands hest samt på nærmer heste spændes fra nærmer side med snutten mod højre. På fjærmer heste spændes mod venstre, hvilket letter tilpasningen udefra.

Kæberemmens og kæbestykkets spænder skal sidde udfor hinanden på hver side af hovedet - også ved 2-spand. Er kæberemmen for kort, spændes ud i den side, der vender indad mellem hestene. Kæberemmen må ikke ligge så stramt, at den generer hesten, når den bøjer nakken og ikke så løst, at hovedtøjet falder af, hvis hesten slår med hovedet - så den selv eller makkerhesten gnider det af.

Ørebeskyttere af stof kan være udmærkede i perioder med mange insekter, men helst bør hestes ører holdes frie. Stærke og afvigende farver eller pynt i form af guld- eller sølvtråde tager for megen opmærksomhed fra hele ekvipagen og frarådes.

Pynt

Pynt - udover de beslag, der hører med til seletøjet - frarådes også. Man bør ikke pynte med overflødige og dominerende sølvspænder og rygplader. Heller ikke med blinker i hovedtøjet, konge- eller grevekroner på seletøjet mm - hvis man da ikke netop er adelig.

Tilretning efter bedømmelse

Tilretning. Gør en præsentationsdommer opmærksom på fejl ved forspændingen, skal disse rettes inden dressuren. Dressurdommere bør også trække i points, hvis seletøjet ikke passer, fx hvis hesten går med skævt træk i ryggen, linerne ikke er tilpasset korrekt mm.

Elegant ekvipage. Forreste fjedre bør bankes op. Beslag, lamper og spænder bør være af ens metal. Cuts 2003.

Nybygget Spider phaeton. Elegant helhedsindtryk. Henrik Høper, SKS. Dorthealyst 2003.

Vogn

Ved konkurrencer foreskrives ikke bestemte vogntyper. Mange foretrækker helt nybyggede vogne med fx skivebremses frem for originale køretøjer. Udvalget af vogntyper tenderer til at blive begrænset, hvorved noget af charmen forsvinder.

Vogntyper

Vogntypen bør vælges til formålet. Til dressur og præsentation er det en fordel med et sportskøretøj. Visse vogntyper som fx Spider phaeton forudsætter en professionel, korrekt klædt groom på det lille enkeltmands sæde bag ved kusen. Ved konkurrencer i Concours d'Elegance og Concours de Tradition er der langt flere muligheder.

Ved træningsstævner kan man lempe på kravene for at få nye kuske i gang. Vognen skal dog altid være sund. Råddent og ormædt træværk bør skiftes ud, selv om maling kan skjule skavanker.

Vognen bør uanset alder være velegnet til formålet, attraktiv og elegant formet og med smukke, harmoniske farver og stafferinger.

En eller to vogne til konkurrencer: To køretøjer anbefales, men besværet med at medbringe to ved konkurrencer - én til præsentation, dressur og forhindringskørsel og én til maraton - får nogle til blot at komme med sidstnævnte.

Maratonvogne udmærker sig indtil videre sjældent ved deres skønhed, og karakteren for en sådan vogn bliver næppe høj i præsentationskonkurrencen.

Alder

Alder. Fordi en vogn er gammel, er det ikke ensbetydende med, at den er ufejlbarlig og smuk. Nye vogne er heller ikke altid dårlige. De bedste, ældre vogne blev forfinede gennem århundreders håndværkstraditioner.

Specialbygget maratonvogn. Niels Schelde Petersen, TKS. Dorthealyst 2003.

Nye vogne - især til maraton - har kun haft få år på bagen og har ikke haft den fornødne tid til at 'modnes'. I den senere tid er der dog ved at udvikle sig mere afklarede og smukkere maratonvogne. Ved almindelige kørekonkurrencer bør vægten lægges mere på vognens fremtræden, end på hvor gammel den er.

Ved *Concours d'Elegance* og *Concours de Tradition* lægges dog større vægt på vognens alder og stand.

Krav til hjul og bremses

Antal hjul og bremses i henhold til reglementet er:

- Ved 2- og 4-spand skal der være fire hjul og bremse
- Ved tandem skal der være to eller fire hjul og omgangstøj, hvis der ikke er bremse
- Ved 1-spand skal der være to eller fire hjul og omgangstøj, hvis der ikke er bremses. Til maraton skal anvendes vogne med fire hjul.

Hjulafstande for dressur i henhold til reglementet er minimum:

- Hest. 4-spand	158 cm
- Hest. 2-spand og tandem	148 "
- Hest og pony 1-spand	138 "
- Pony. 2- og 4-spand samt tandem	138 "

Ved nationale kørestævner kan dispenseres for de faste vognbredder, dog skal minimumsbredden overholdes.

Vognens elementer

Vognstang til 2-spand - og stænger til 1-spand - skal være stærke og spændstige. Kusken bør prøve holdbarheden ved at hoppe på dem. Knækker de, så sig tak, for alvorlige uheld kan undgås. Nye vognstænger skal kontrolleres for knaster og brud, inden de males. Ved 1-spand bør stængerne være bøjede, så der bliver størst mulig bevægelighed for hestens bagpart.

Stangens bevægelighed. Vognstang til et 2-spand

Nymalet hjul, flot staffering, fine farver. Leiden 2003.

bør normalt kunne bevæges op og ned. Den er ikke blot til at styre og bremse vognen, men også en afstandsholder mellem hestene og vogn. Er stangen for kort, kan det være farligt, hvis vognen ruller ind i haserne. For middelstore heste på ca. 160 cm bør stangen være ca. 280 cm.

Hjulene skal være friske og sunde uanset alder. Om der anvendes hjul med jernringe eller massiv gummi er op til kusen. Luftfyldte dæk må ikke anvendes til konkurrencer. Hjul på fedtaksler slubrer naturligt. Hjul på patentaksler må ikke have slør eller kunne rokkes, men må gerne kunne 'snakke' lidt.

Svingler skal være sunde og stærke og må ikke slæbe på forhjulene, hvorved de slides og svækkes. Anvendes løse svingler sammen med

bringeseler forhindres, at hestens bringe bliver slidt, hvilket kan være tilfældet med direkte fastgørelse til hammelen. Svingler må ikke være for korte, da skaglerne kan presse på hestenes sider.

Løse eller faste hamler. Løse hamler og svingler kan have den ulempe, at den stærkere hest pludselig lægger sig i selen og derved rykker den svagere tilbage. Vendinger lettes dog ved fast forspænding på hamlens lodrette bolte. På længere strækninger med svært læs og i bakket terræn foretrækkes dog løse svingler og hammel.

Bremser er obligatoriske, hvis der ikke køres med omgangstøj. Bremsen er til stor hjælp. På en dressurbane bør kørslen ske ved en smidig håndtering af liner og bremse.

Vognfjedre må ikke være slappe, men skal være banket op på såvel for- som bagaksler.

Farver. I pietismens tidsalder skulle alt være sort eller til nød vogngrønt (sort med lidt gul farve), olivengrønt, chokoladebrunt eller mørkeblåt. Vognes betræk og kuskes frakker blev holdt i samme mørke farver. Før og siden har man ikke været så bange for at bruge endog stærke - men afstemte - farver på alle slags vogne. Mange kunne således være malet sorte og med sort indtræk, men med undervogne i stærke - fx røde eller gule farver. Ved begravelser burde følgets vogne

Markante, men afstemte farver. Sort, grøn og gul...

... eller blå og rød. Vognudstilling i Holland 2003.

dog være sorte og deres beslag samt seletøjet uden blanke spænder.

Metalbeslag på såvel vogn (inklusive lygter) som på seletøj bør være af ens metal, enten forniklet (ikke forkromet) af messing eller nysølv.

Betrækket skal svare til vogntypen. Diskrete farver er at foretrække frem for fx neonrøde, gule eller lilla. Hynder bør stoppes med faste materialer og ikke med blød skumgummi, der trykkes sammen, når man sætter sig. Hynder kan med fordel fastgøres med læderremme.

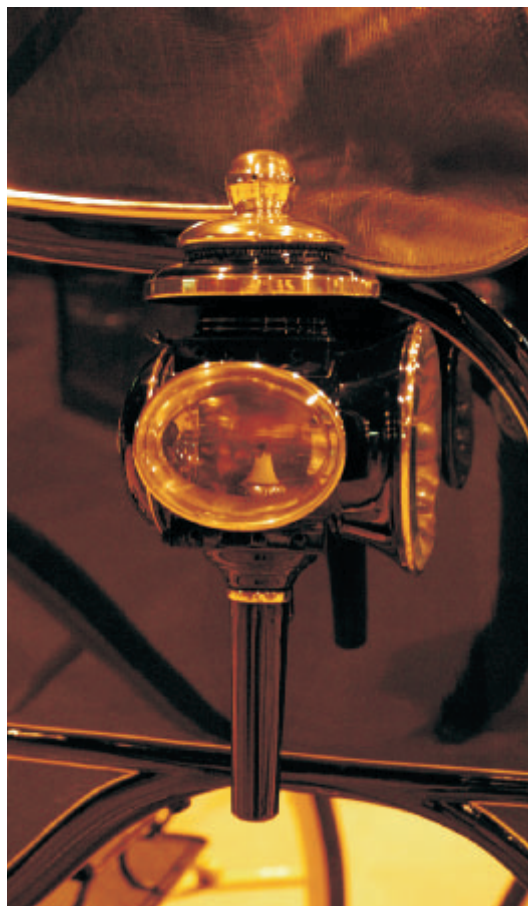
Skråpuder skal være faste, for derved letter de kuskens holdning og håndtering af liner, pisk og bremse. Sæde og skråpuder skal sammen passe til kuskens benlængde og helst være fastgjorte med remme eller på anden måde.

Lygter

Lygter (vogn- og baglygter) er obligatoriske ved præsentation, dressur og forhindringskørsel. Størrelse og form skal passe til vognen, og lyserne skal prøvebrændes inden præsentationen, men ikke under den. Reflekser er obligatoriske i den danske færdselslov.

Den danske færdselslov kræver: *'I lygtetændingstiden skal hestekøretøjer være afmærket med mindst to fremadrettede, hvide eller gullige, og mindst to bagudrettede, røde lygter, der uden at blænde er tydeligt synlige i mindst 300 m afstand. Både for- og baglygter, der kan være sammenbyggede, skal være anbragt symmetrisk og så nær køretøjets yderkant som muligt. Endvidere skal køretøjet bagpå være forsynet med mindst to røde, runde refleksanordninger, der er e- eller E-mærkede eller godkendt af Justitsministeriet (JRU-mærket). Reflekserne skal være anbragt så nær køretøjets yderste kanter som muligt.'*

Trekantede reflekser må ikke anvendes på hestekøretøjer.

Vognlygter findes i mange udgaver, men skal være tilpasset den enkelte vogn. Leiden, Holland 2003.

Reservedele og værktøj

Reservedele og værktøj bør være med i vognen. Det gælder fx kniv, hammer, tang, søm, remme, forbindelsessager, snor, reb, stearinlys, todelt reservepisk, svingel, skagle, ekstra par handsker og tændstikker. Reservedele og værktøj skal være rent og let tilgængeligt. For 4-spand bør der være reservehammel og svingel.

Helhedsindtryk

Helheden bedømmes af såvel præsentations- som dressurdommere. Idealet er en ekvipage i smuk harmoni mellem personer, heste, seletøj og vogn. Dette gælder fx personers fremtræden, hestens sammensætning og størrelse, lød og ensartethed i forhold til køretøjets type og størrelse mm.

Selv om hver enkelt del i bedømmelsen har fået pæne karakterer, kan helhedsindtrykket variere op eller ned. Hvis fx personerne virker meget store til resten af en ponyekvipage, eller hesten virker for stor eller for lille til vognen, kan det trække ned.

I østeuropæiske lande anvendes ofte forholdsvis lave vogne. Andre steder foretrækkes højere vogne, så kusken får bedre udsyn over sine heste, hvilket især gælder for tandem og 4-spand.

Et harmonisk valg af farver og materialer er særdeles ønskelig. Et spraglet knættæppe eller en hat

i skrigende farver kan ødelægge harmonien for hele ekvipagen.

Enkelte forhold kan trække ned på helheden, som fx ikke alene grooms påklædning, men også deres opførsel.

Selv om bedømmelsen skal foregå i stilstand, vil fx mangler i harmonien, unøjagtigheder i forspændingen mm især afsløres ved ind- og udkørslen til bedømmelsen.

Helheden afhænger ikke udelukkende af, om det er kostbare heste, vogne og materialer, men snarere om gedigent arbejde i forberedelserne samt om en god, æstetisk smag.

En smuk forening af kørekultur og arkitektur. Roof seat break med stærke, men afstemte farver under bedømmelse ved Concours de Tradition, Cuts, Frankrig 2003.

Litteratur

Anspannen und Fahren
Benno von Achenbach, 1922

Carriage Driving
John Cowdery, The Crowood Press, 1988

Carriage Turnout and Appointment
The Carriage Association of America

Das Luxus Fuhrwerk
C.G. Wrangel, 1898

Die Kunst des Fahrens
Max Pape. Franckh'sche Verlagshandlung,
Stuttgart, 1966

Driving for Pleasure
Francis T. Underhill, 1897 og 1989

Fahren mit Pferden
Von der Fahrkultur zum Fahrspport
Heinrich Lehrner, Verlag Paul Parey, 1991

Hestevogne i Danmark
Ib Møller, Skib Forlag, 1998 og 2002

Haandbog for Hestevenner
C.G. Wrangel, 1888

Kjöreskole
Peter Wilhelm v. Balle, 1849
Genoptrykt 2002 ved Forlaget Kusken

Kutschen Europas des 19. und 20. Jahrhunderts
Andres Furger, Georg Olms Verlag, 2003

Modern Hungarian Driving
Laszlo Toth, 1988

The Hungarian Driving Style
Tibor Petko-Szandtner von Felsödriethoma, 1931

Questions of Form and Style in Driving
Dr. Heinrich Lehrner
In memorium Achenbach. 1 og 2. 1986

Tegning af Benno von Achenbach.

Etiske regler for omgang med heste

1. Indenfor ride- og køresporten skal hensynet til hestene prioriteres over alt andet.
2. Hestenes velfærd skal gå forud for avlerens, trænerens, kuskens, rytterens, ejerens, hestehandlerens, stævnearrangørens, sponsorernes og officials interesser og ønsker.
3. Omsorg for, og den veterinærmedicinske behandling af hestene, skal alene have til formål at fremme sundhed og velbefindende.
4. En god foderstand, hygiejne samt overholdelse af forsvarlige sikkerhedsforanstaltninger skal til stadighed tilstræbes.
5. Under transport skal hestene sikres passende fodring og vanding, samt god renligholdelse og ventilation i transportvognen.
6. Det er af stor betydning til stadighed at forbedre uddannelsen i træning og håndtering af hestene, samt at fremme veterinærmedicinske studier.
7. Kuskenes og rytternes personlige køre- og/eller ridefærdigheder, hestefaglige viden og kunnen skal udvikles, da disse faktorer er af stor betydning for hestenes trivsel og velfærd.
8. Enhver form for kørsel, ridning og træningsmetoder skal tage hensyn til, at hestene er levende væsner, og må således ikke omfatte fysisk eller psykisk vold overfor hestene.
9. Enhver klub under Dansk Køre Forbund, og alle medlemmer af disse klubber er forpligtet til at respektere hestens ret til omsorg, pleje og god behandling.
10. Bestemmelserne i FEI's og DKF's regler vedrørende hestenes behandling, velfærd og sundhedstilstand, skal overholdes ikke blot under deltagelse i stævner, men nok så vigtigt under den daglige træning. Nævnte regler skal kontinuerligt revideres, for at sikre hestenes velfærd.

Regler for Dansk Køre Forbund

Tak

Disse råd og vejledninger er baseret på et skrift, som staldmester ved Den Kongelige Stald, afdøde major Poul Lindegaard udarbejdede i 1991. Skriftet er søgt ført ajour, så det passer med nyere regler for kørekonkurrencer, samt ved Concours d'Elegance og Concours de Tradition.

Dansk Køre Forbund har besluttet at udsende dette hæfte til samtlige medlemmer.

Skriftet er blevet til i Dansk Køre Forbunds Kulturhistoriske Udvalg, hvis medlemmer er:

- Thomas Bullinger
- Knud Isaksen
- Ole Jespersen
- Thor Kure
- Ib Møller.

Fotografier er, hvor ikke andet er nævnt, taget af Ole Jespersen, redaktør af DKF's medlemsblad *Køresporten*.

Udkastet har været forelagt til rettelser og suppleringer hos erfarne kuske og dommere som:

- Henrik Køier Andersen
- Jørn Autrup
- Erik Palm Greisen
- Jørgen Konge
- Ole Wistrup Larsen
- Svend Åge Nissen
- Inge Luise Ratzow
- Marianne Seidenfaden.

De mange bemærkninger er modtaget med tak og så vidt muligt indarbejdet i det endelige resultat.

Selv om mange kvalificerede har hjulpet med god kritik og konstruktive bidrag, er dette skrift ikke et officielt reglement, men udtryk for underskrevnes personlige opfattelse. Forslag til ændringer vil fortsat blive modtaget med tak.

Ib Møller

For at opnå en harmonisk helhed er detaljer - som for eksempel hatte - ikke absolut ombyttelige. Forfatter og Joop Berkhof, Holland. Dortealyst 2003.

